

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора економічних наук, професора Стеценка Богдана Станіславовича
на дисертаційну роботу Бірюка Дмитра Олександровича
на тему «Розвиток фінансової системи у фінансово-цифровому
просторі України»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит»

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність проблематики розвитку фінансової системи України визначена надзвичайно складними та неоднозначними процесами, що притаманні вітчизняному фінансовому господарству. Звернення Д.О. Бірюка до цього напрямку дослідження свідчить про розуміння ним найбільш значимих проблем економічного поступу нашої держави. Авторський акцент на реформуванні фінансової системи у фінансово-цифровому просторі України є надзвичайно своєчасним кроком, який, завдяки отриманим результатам, дасть змогу вирішити складний комплекс економічних проблем.

З лютого 2022 року, з початком повномасштабного вторгнення, українська економіка функціонує у принципово новій реальності. Першочергова необхідність спрямування основної частини фінансових ресурсів у сектор національної безпеки та оборони визначила необхідність перегляду фінансової політики. Проте, вже з перших років незалежності у вітчизняній фінансовій системі накопичувалися системні виклики, які потребували і політичної волі, і науково обґрунтованих управлінських підходів. Але багато з існуючих питань досі залишаються без належних відповідей – і дисбаланси фіскальної політики, і деформації фінансово-кредитної підсистеми, і надзвичайно низька функціональність фінансового ринку.

Поряд з цим, розвиток фінансової системи України відбувається на тлі складних процесів, які відбуваються у глобальних фінансах. Беззаперечно, ключовою тенденцією є інформатизація та цифровізація. Варто зазначити, що саме фінансова система на глобальному рівні виявила найбільшу здатність до абсорбції цифрових технологій. За два останні десятиліття глобальні фінанси радикальним чином змінилися саме через активну технологізацію та цифровізацію. Україна, очевидно, не може залишатися осторонь цих процесів, інакше наша держава ризикує залишитися на узбіччі світової економіки. Відповідно, усі подальші реформаторські зусилля щодо фінансової системи України мають базуватися на догматі інформатизації та цифровізації.

Наша держава впевнено обрала євроінтеграційний шлях свого розвитку. Це, серед іншого накладає чіткий відбиток як на фінансову політику державу, так і на стратегії фінансових та нефінансових корпорацій. Шлях до Європейського Союзу є нелегким та вимагає чіткого врахування численних вимог, в тому числі – щодо розвитку вітчизняної фінансової системи. Проте, євроінтеграція формує і значні перспективи для українського суспільства.

В підсумку, можна зробити висновок, що актуальність проблематики розвитку фінансової системи України у фінансово-цифровому просторі нашої держави не викликає сумнівів, а отримані результати слугуватимуть базисом економічного поступу нашої держави.

ЗВ'ЯЗОК РОБОТИ З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ, ПЛАНАМИ, ТЕМАМИ

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри публічних фінансів Державного податкового університету «Державні запозичення в системі публічних фінансів» (номер державної реєстрації 0121U109588), у межах якої автором проведено аналіз впливу державного боргу у складі макроекономічного інструментарію на забезпечення стійкості фінансової системи.

ПОВНОТА ВИКЛАДУ ОСНОВНИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЇ У НАУКОВИХ ВИДАННЯХ ТА АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зміст дисертаційної праці Д.О. Бірюка свідчить про ґрунтовне та системне дослідження проблематики розбудови фінансової системи України у фінансово-цифровому просторі нашої держави. Вивчення цього питання ґрунтується на систематизації теоретичних засад та аналізові емпіричних даних. Наявні у дисертації наукові результати, висновки та пропозиції, які виносяться на захист, отримані здобувачем самостійно.

За результатами дисертації автором самостійно та у співавторстві опубліковано 33 наукові праці із них: 20 статей у наукових фахових виданнях категорії Б, 3 статті у наукових фахових виданнях внесених до наукометричних баз даних Scopus, 10 інші публікації апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 10,15 друк. арк., особисто автору належить 8,71 друк. арк.

Основні теоретичні висновки, пропозиції та результати дослідження були винесені на апробацію й представлені здобувачем на міжнародних науково-практичних конференціях, семінарах та круглих столах. Зокрема, апробація здійснювалася на наступних наукових заходах: Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти» (Київ, 2023), Гальчинські читання (Київ, 2023), Актуальні проблеми в економіці, фінансах та управлінні (Одеса, 2023), Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції (Ірпінь, 2023), Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку (Острог, 2023), Реформування економіки в контексті міжнародного співробітництва: механізми та стратегії (Запоріжжя, 2024), Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти (Київ, 2024), Сучасна парадигма економічної безпеки: інноваційні механізми імплементації (Кропивницький, 2025), Актуальні економічні, фінансові та правові питання в умовах євроінтеграції та глобальної конкуренції (Ірпінь, 2025), Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні (Вінниця, 2025).

Усі публікації Д.О. Бірюка відповідають п. 7 «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою КМУ №1197 від 17.11.2021 р.

В свою чергу, наукова новизна, представлена в рукописі та авторефераті дисертації Д.О. Бірюка, повністю відтворює основні положення та результати, отримані здобувачем під час дослідження.

ОБГРУНТОВАНІСТЬ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ЇХ НОВИЗНИ

Аналіз ключових наукових результатів, висновків і рекомендацій, сформульованих дисертантом у своїй праці, є підставою для твердження щодо високого рівня їх обгрунтованості та достовірності. Авторський підхід засвідчується у відповідних пунктах наукової новизни, які характеризують дисертанта як самостійного науковця, що має власні наукові напрацювання високого гатунку.

До найбільш вагомих результатів дослідження, що містять ознаки наукової новизни, можна віднести:

- доведена доцільність наукового підходу до розвитку фінансової системи через використання просторових засад і запропоновано концептуальну основу трансформаційних змін у фінансових відносинах на базі єдності фінансового і цифрового просторів. Дисертантом введено у науковий обіг поняття «фінансово-цифровий простір» та надано його трактування, що визначає взаємозв'язок і взаємодію фінансових відносин у різних формах їх прояву, а також можливість і швидкість будь-яких реформувань таких відносин (с. 27-32);

- обгрунтовано важливість структуризації фінансової системи крізь призму її підсистем, які визнано системо утворюючими формами організації фінансових відносин і на цій основі сформульовано інтегроване поняття фінансової системи як цілісного утворення, що охоплює сукупність відокремлених, але взаємопов'язаних сфер фінансових відносин, які структурно та інституційно впорядковані в окремих підсистемах, забезпечуючи у своєму взаємовпливі виконання фінансами їх суспільної ролі (п.п. 1.2; рис. 1.2, рис. 1.3);

- визначено напрями активізації ролі фінансового ринку у фінансово-цифровому просторі України в частині використання суб'єктного підходу в розрізі: 1) домогосподарств (підвищення рівня фінансової грамотності та цифрових компетенцій; зростання ефективності системи захисту прав інвесторів та споживачів фінансових послуг; фінансову інклюзію); 2) державного сектору (формування інституційного середовища, послаблення впливу «ефекту витіснення»; оптимізація управління АТ державного сектору економіки); 3) фінансових інституцій (ефективна система нагляду, інституційні запобіжники для уникнення опортуністичних стратегій; зниження можливостей мінімізації податкових платежів; запровадження стандартів кібербезпеки); 4) нефінансових корпорацій (розширення спектру доступних зовнішніх джерел фінансування; розвиток біржового ринку фінансових інструментів; захист прав інвесторів у цінні папери) (п.п. 4.3, рис. 4.27);

- доповнено методичний інструментарій ідентифікації та оцінки негативного впливу на розвиток фінансового ринку України сегрегації фінансового посередництва, обумовленої нерівномірним розвитком фінансових інституцій та яка виявляється на рівнях: інституційному (через ресурсне лідерство банків над небанківськими фінансовими інституціями і суттєве відставання за рівнем розвитку НПФ, ломбардів, кредитних спілок від інших небанківських фінансових інституцій); продуктовому/інструментарному (через слабкість окремих сегментів фінансових послуг і фінансових операцій); регуляторному (через існування відмінних регуляторних режимів для окремих видів фінансових інституцій та їх послуг) (п.п. 4.2, с. 277-279);

- детерміновано аргументацію щодо формування методологічного базису стратегічного розвитку фінансової системи. На відміну від існуючої практики, обґрунтовано значимість: 1) розробки стратегії цілепокладання за рахунок трактування цілі як явища та як процесу. На основі їх взаємоузгодженості ідентифіковано цілі фінансової політики та фінансової системи як явища і процесу та згенеровані ключові ознаки-орієнтири розвитку фінансової системи, що здатні надати нового формату пошукам балансу між поставленими цілями і потенціалом фінансової системи; 2) доцільності в умовах сучасної реальності обмеження розробки стратегії розвитку фінансової системи її підвидом – стратегією фінансового забезпечення. Це сприятиме узгодженості між цільовою орієнтацією та визначеністю необхідних фінансових ресурсів як передумови успішного розвитку фінансової системи у форматі її модернізації та мінімізації розривів між передбаченими і отриманими результатами внаслідок змін у фінансово-цифровому просторі (с. 50-54; п.п. 1.3; п.п. 5.3);

- ґрунтуючись на доктринальних засадах єдності і розмежування сутнісного і змістовного наповнення фінансових відносин, що поєднують теоретичне і практичне осмислення фінансової дійсності, обґрунтовано потребу динамічного врахування нових обставин при формуванні ознак оновленої фінансової парадигми в її розумінні як стану і прориву. Доповнення існуючих викликів, пов'язаних із фінансиалізацією, цифровізацією, військовими наслідками та обумовлених ними явищ, об'єднаних поняттям деґлобалізації, засвідчило важливість виокремлення стійкості фінансової системи та рух до її забезпечення на власній основі як її самостійних ознак. Це дозволяє адекватно скоригувати і розширити напрями використання потенціалу фінансових відносин у режимі реального часу та в перспективі, зменшивши вразливість і залежність від зовнішніх потоків капіталу (с. 22-26);

- концептуальні положення щодо управління розвитком фінансової системи за рахунок: 1) парадигми регтех, яка сприяє вирішенню проблеми складності та не лінійності мережових зв'язків між фінансовими установами і регуляторами шляхом їх переміщення в площину безперервної взаємодії в реальному часі, що забезпечує паралельність процесів запровадження і виконання регуляторних новацій суб'єктами та об'єктами регулювання, створюючи синергетичний стабілізуючий ефект для вітчизняної фінансової системи; 2) розширення інструментарію фінансово-кредитного забезпечення реального сектору економіки в частині державного гарантування і страхування, що дасть можливість розширити фінансове забезпечення потреб суб'єктів економічної діяльності в умовах обмеженості джерел фінансування; 3) змін у

розв'язанні боргової проблеми в частині перенесення акценту на продуктивність використання зовнішніх запозичень шляхом спрямування їх в інвестиційні проекти ІТ сфери та цифровізацію фінансової сфери (с. 186-188; с. 123-124; с. 296-298; п.п. 2.3);

- інструментарій оцінки можливостей фінансової системи реагувати на стан і зміни фінансово-цифрового простору. Встановлені чинники, здатні впливати на характер і силу цих змін: 1) співвідношення між перевагами і ризиками у процесах фінансиалізації та цифровізації; 2) структурний аспект цифровізації, в складі його технологічного та інформаційного елементів, що тісно пов'язані, проте мають і власну динаміку; 3) оцінка потенціалу фінансово-кредитних установ, визначена за рахунок доповнення переліку факторів їх прибутковості в умовах цифровізації вартісних відносин. Врахування і маневр означеними чинниками дозволяють трансформувати їх вплив на стан і рівень мінливості фінансово-цифрового простору та адаптувати до них фінансові відносини їх суб'єктами (с. 59-60; с. 70-73);

- механізми забезпечення інновативності фінансової системи в частині: а) фіскальної підсистеми за рахунок запровадження оподаткування віртуальних активів. Здійснені розрахунки щодо зростання доходів бюджету від потенційних надходжень ПДВ, податку на прибуток і податку з обороту за умови оподаткування віртуальних активів, що сприятиме зміцненню внутрішніх фінансових джерел розвитку України; б) стимулювання банківської системи до спрямування коштів в інвестиційні проекти та віртуальні активи, в основі яких отримані оцінки фінансового потенціалу розширення цифрового простору за рахунок банківського капіталу, що дозволить підвищити мультиплікаційний ефект використання фінансово-кредитних коштів (с. 322-323; Додаток Р; п.п. 3.3);

- наукові підходи до визначення ролі фінансового ринку у вітчизняній фінансовій системі за рахунок встановлення та характеристики процесу функціональної ерозії даного ринку внаслідок існування інституційно-просторових дисбалансів (безальтернативність банківських депозитів в якості каналів акумуляції заощаджень домогосподарств; «витіснення» державними цінними паперами фінансових інструментів приватних емітентів; «закриття» акціонерного капіталу публічними АТ на тлі квазіприсутності іноземних інвесторів; ресурсно-функціональне лідерство банків на тлі загального низького рівня фінансової інклюзії). Це дозволяє розширити горизонт дослідження можливостей розвитку вітчизняної фінансової системи (с. 255-256);

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації Д.О. Бірюка, визначаються високим рівнем обґрунтованості та достовірності. Авторська логіка базується на використанні багатьох публікацій вітчизняних та зарубіжних науковців, значного обсягу статистичного та аналітичного матеріалу, власних розрахунків. Саме такий підхід і дав можливість досягти задекларованої мети дослідження.

ДОСТОВІРНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Достовірність результатів дослідження Д.О. Бірюка підтверджується достатньо глибоким теоретико-методологічним та емпіричним обґрунтуванням розроблених наукових положень, обґрунтованих висновків та рекомендацій.

При виконанні дослідження було опрацьовано значну кількість зарубіжних та вітчизняних наукових праць у сфері фінансів, інформаційної та цифрової економіки. Автором було використано широку базу статистичних даних (в умовах обмежень, визначених воєнним станом) – Міністерства фінансів України, Національного банку України, інших органів влади, а також інформацію щодо окремих тенденцій, притаманних світовим фінансам. Зазначений підхід свідчить про належну фактологічну базу дослідження, а також підтверджує зроблені висновки та надані рекомендації.

Теоретико-методологічну основу дисертаційної роботи сформували фундаментальні положення теорій фінансів та інформаційної економіки, теоретичний доробок вітчизняних і зарубіжних учених з досліджуваної проблематики. Для досягнення мети і вирішення поставлених завдань використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання: методи аналізу та синтезу, узагальнення та наукової абстракції – при формуванні понятійно-категоріального апарату; історико-логічний метод, індукції та дедукції, діалектичного і структурно-функціонального підходу – при пізнанні сутності фінансових відносин і фінансової системи та її складових; розрахунково-аналітичні методи вимірювання, аналізу – при дослідженні сучасного стану та оцінці впливу на фінансову систему змін у фінансово-цифровому просторі під дією викликів сучасної реальності; методи моделювання та екстраполяції – при обґрунтуванні моделі модернізації фінансової системи та передумов її практичного втілення.

ВІДСУТНІСТЬ (НАЯВНІСТЬ) ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

За результатами рецензування можна зробити висновок, що дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. Наукові положення, розробки, висновки та рекомендації, що викладені у дисертації та винесені на захист, отримані Д.О. Бірюком самостійно. Ознайомлення з дисертацією, опублікованими науковими працями її автора, свідчить, що тривала наукова робота Д.О. Бірюка заснована на дотриманні принципів академічної доброчесності та норм наукової етики. В дисертації ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. В свою чергу, всі частини тексту дисертації, під час написання яких використовувалися технології штучного інтелекту, перевірені та відредаговані особисто.

Порушень академічної доброчесності у докторській дисертаційній праці Д.О. Бірюка не виявлено.

ВАЖЛИВІСТЬ ОТРИМАНИХ АВТОРОМ ДИСЕРТАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає у розробленні теоретико-методичних пропозицій та практичних рекомендацій,

які отримали схвалення та будуть застосовані в діяльності законодавчих і виконавчих органів влади при визначенні напрямів розвитку фінансової системи України в умовах мінливості фінансово-цифрового простору, а саме:

- Головного Управління ДПС у м. Києві стосовно впровадження оподаткування криптовалюти та внесення змін до Інструкції щодо заповнення податкової декларації про майновий стан і доходи (довідка № 37095/6/26-15-07-05-07-08 від 10.04.2025).

- АТ «Ощадбанк» Філія – Головне управління по м. Києву та Київській області «Державний ощадний банк України» при розробці стратегії підвищення кібербезпеки шляхом впровадження в роботу з клієнтами обов'язкового роз'яснення правил безпечної поведінки у віртуальному просторі (довідка № 19 від 19.02.2025).

- Представництві приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «ВУСО» при розробці інноваційної стратегії і використанні цифрової платформи для обміну даними на основі блокчейн (довідка № 2025/05/13/1 від 15.05.2025).

- Головного управління Української асоціації фінтех та інноваційних компаній при впровадженні пілотного проекту, спрямованого на розвиток відкритого банкінгу для малого і середнього бізнесу (довідка № 1/0804 від 08.04.2025).

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

Поряд з позитивною оцінкою дисертаційної роботи Д.О. Бірюка, за окремими положеннями, висновками та рекомендаціями, можна виділити певні зауваження та дискусійні моменти:

1. В роботі автор проводить теоретичну конкретизацію цілісності та стійкості фінансової системи (п.п. 1.3), що має важливе значення для розвитку фінансової науки. Поряд з цим, на наш погляд, на більшу увагу дисертанта заслуговує саме поняття «цілісність» та критерії її досягнення/відсутності. Адже саме такий підхід дасть посилити критеріальний підхід дає можливість оцінити вплив існуючих тенденцій у фінансовому господарстві на сучасний стан фінансової системи та її цілісність.

2. Акцентуючи на проблематиці митних платежів та їх ролі в наповненні державного бюджету, автор в цілому позитивно оцінює використання в Україні митних пільг (с. 114-116). В цілому підтримуючи зазначену тезу для окремих товарних позицій (для товарів оборонного та подвійного призначення), зауважимо – до ефективності роботи митних органів в Україні треба ставитися досить обережно і критично. В першу чергу тут мова має йти про те, що фіскальні ефекти митної політики порівнювати і з тими ризиками, що виникають в тому числі – внаслідок недоброчесності працівників митних органів.

3. Аналізуючи вплив боргової політики на стійкість фінансової системи України, дисертант цілком вірно зауважує: «Оцінка показників боргового навантаження України виявила суттєве перевищення їх порогових значень, що свідчить про потужний кризовий потенціал державного боргу та

потребу в негайних заходах щодо його нівелювання» (с. 150). На наш погляд, в цілому вірна аргументація має бути підкріплена відповідними оцінками, бажано за окремими напрямками впливу: інфляція, курсова політика, торгівельний баланс тощо.

4. У табл. 3.2 дисертант, з посиланнями на наукові праці, наводить нові функції фінансової системи в умовах цифровізації. З нашої точки зору, окремі з наведених функцій є достатньою мірою дискусійними і потребували авторського обґрунтування. Зокрема, функція кіберзахисту, яка визначена як забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності (CIA-тріада) фінансової інформації та інфраструктури від кіберзагроз. З такою позицією можна погодитися лише частково, адже кіберзагрози виникають саме внаслідок цифровізації та поширення цифрових технологій.

5. На с. 172-174 автор класифікує фінансову систему країни на два типи відповідно до провідної ролі, яку відіграє фінансовий ринок або фінансова установа. Такий підхід є дискусійним, зважаючи на процеси конвергенції фінансових систем. Тим більше, що в Україні фінансова система якраз за своїми характеристиками відповідає ознакам «перехідних» моделей. Зазначимо, що в дисертаційній праці здобував досить часто наводить приклади конвергенції на інструментарному рівні.

6. На с. 289 автор зазначає, що необхідно удосконалити систему пруденційного нагляду за діяльністю професійних учасників ринку капіталу України. З нашого погляду, така позиція вимагає додаткової деталізації та аргументації, адже пруденційний нагляд має суттєві відмінності, визначені особливостями діяльності конкретних типів фінансових інституцій. Відповідно, зазначене питання потребувало додаткової аргументації.

7. Варто зазначити, що в окремих частинах роботи відсутня узгодженість щодо часових вимірів представленої фінансової інформації. Звідси виникає певний дисонанс щодо оцінки тієї чи іншої динаміки економічного розвитку України.

Висловлені зауваження не применшують важливості отриманих результатів, а мають рекомендаційний характер та слугують підставою для наукової дискусії та подальших досліджень автора.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ ПРО ВІДПОВІДНІСТЬ ДИСЕРТАЦІЇ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертація Бірюка Дмитра Олександровича, що подана на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, за своїм змістом і структурою є завершеною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. В ній викладено аргументовані та доведені положення особистих досліджень автора, які мають важливе значення для розвитку сучасної фінансової науки та практики. Результати дисертаційного дослідження, зроблені висновки та розроблені рекомендації характеризуються високим рівнем достовірності та обґрунтованості.

Опубліковані наукові праці повною мірою відображають зміст дисертації, головні результати дослідження, його наукову новизну та практичну значущість.

Робота виконана на засадах академічної доброчесності та відповідає вимогам до порядку присудження наукового ступеня доктора економічних наук.

**ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ЩОДО ВІДПОВІДНОСТІ ДИСЕРТАЦІЇ
ВИМОГАМ ПОСТАНОВИ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ ВІД
17.11.2021 Р. №1197 «ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРИСУДЖЕННЯ
(ПОЗБАВЛЕННЯ) НАУКОВИХ СТУПЕНІВ»**

Дисертаційна праця Д.О. Бірюка є самостійним, завершеним дослідженням актуальних наукових завдань, вирішення яких має важливе теоретичне та практичне значення для розбудови фінансової системи України. За змістом дисертаційна праця повною мірою розкриває заявлену тему та вирішує усі поставлені завдання. Автор дотримується чіткого та зрозумілого стилю викладення матеріалу, розділи дисертаційної праці є логічно взаємопов'язаними і послідовно розкривають її основні положення. Структура, оформлення відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, а основні положення, що виносяться на захист, є достатньою мірою аргументованими.

Зважаючи на викладене, можна зробити висновок, що представлена наукова праця на тему: «Розвиток фінансової системи у фінансово-цифровому просторі України» повністю відповідає спеціальності 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит», вимогам чинної редакції Постанови Кабінету Міністрів України №1197 від 17.11.2021 р. Автор дисертації, Бірюк Дмитро Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит».

Офіційний опонент:
д.е.н, професор,
декан факультету фінансів
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

Богдан СТЕЦЕНКО

Підпис	Стеценка Б.
ЗАСВІДЧУЮ	
В.о. Начальник відділу кадрів Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	
<i>Олександр Роговський</i>	
“04”	06 2020 р.